

Buku kanak-kanak: Analisis unsur Estetika

Children's Books: Analysis of Aesthetic Elements

Kaithiri Arumugam
kaithiribala@yahoo.com

Rohaya Md Ali
aya@uum.edu.my

Universiti Utara Malaysia, Sintok, Kedah, Malaysia

DOI: <https://doi.org/10.37134/pendeta.vol10.11.2019>

ABSTRAK

Buku kanak-kanak sentiasa mendapat tempat dalam kalangan kanak-kanak dan orang dewasa. Hal ini demikian kerana, buku kanak-kanak mempunyai unsur keindahan atau estetika yang menyumbang kepada aspek berbahasa dalam kalangan pembaca. Namun demikian, buku-buku terbitan penerbit di Malaysia sebagai bahan bacaan untuk mengasah minat membaca dan mendapat keseronokan dalam kalangan kanak-kanak masih belum setanding dengan buku yang diterbitkan oleh penerbit dari luar negara (Alimah Salam, 2010:39). Oleh itu, tujuan kertas kerja ini adalah untuk membicarakan persoalan estetika dalam buku kanak-kanak di Malaysia. Objektif kajian ini adalah untuk mengenal pasti unsur-unsur estetika dalam buku kanak-kanak dan menganalisis unsur-unsur estetika dalam buku kanak-kanak. Kajian ini menggunakan kaedah analisis kandungan dengan meneliti sembilan buah buku kanak-kanak berdasarkan pendekatan estetika yang dikemukakan oleh Maria Nikolajeva (2005). Dapatan kajian menunjukkan bahawa terdapat dua unsur estetika dalam buku kanak-kanak iaitu, estetika genre dan estetika bahasa.

Kata kunci: buku kanak-kanak; kesusasteraan kanak-kanak; estetika.

ABSTRACT

Children's books are always a place for kids and adults alike. This is because, children's books have elements of beauty or aesthetics that contribute to the language aspect of the reader. Nevertheless, books published by publishers in Malaysia as reading material to stimulate children's reading and enjoyment have not been compared to books published by publishers from abroad (Alimah Salam, 2010: 39). Therefore, the purpose of this paper is to address the issue of aesthetics in children's books in Malaysia. The objectives of this study were to identify the aesthetic elements in children's books and to analyze the aesthetic elements in children's books. This study uses content analysis methods by examining nine children's books based on the aesthetic approach proposed by Maria Nikolajeva (2001). The findings show that there are two aesthetic elements in children's books, namely genre aesthetics and language aesthetics.

Keywords: children's books; children's literature; aesthetics

PENGENALAN

Estetika ialah satu daripada sekian banyak unsur yang sangat penting dalam penghasilan karya sastera dan buku kanak-kanak. Estetik, yang pada asalnya berasal daripada perkataan 'sensasi' atau 'persepsi', merupakan cabang falsafah yang merangkumi sifat kecantikan, sama ada semula jadi atau artistik dan sifat seni, sama ada cantik atau tidak (Booyeun Lim, 2004:473).

Nilai estetika atau keindahan merupakan unsur yang sangat dominan dalam sesebuah karya sastera sejajar dengan pandangan umum yang mengatakan bahawa sastera ialah cerminan penggunaan bahasa yang indah. Sebagai asas yang mengungguli karya sastera, keindahan sebenarnya memiliki

daya tarikan yang mendorong pembaca suka kepadanya (Abdul Halim Ali, 2011:101-102). Daripada segi sejarahnya, estetika atau unsur keindahan ialah ciri utama sastera.

Secara umumnya kesusasteraan, termasuklah kesusasteraan kanak-kanak, dapat membangkitkan pengalaman estetika, dan sekali gus meninggalkan kesan emosi yang mendalam kepada khalayak, dan jika khalayak itu ialah kanak-kanak, maka kesan estetika serta emosinya haruslah dapat menyuburkan perkembangan emosi, rohani dan intelek kanak-kanak. Memandangkan hal itu, buku kanak-kanak harus disediakan oleh penulis dan ilustrator melalui pelbagai perspektif artistik yang mencerminkan kepekaan estetika (Erkan Çer, 2016: 81). Menurut Zulkifli Osman et al (2019), pengalaman merupakan satu pendekatan pengajaran dan pembelajaran bahasa yang bersifat autentik. Oleh itu, nilai estetika yang dihayati menerusi pengalaman emosi akan menghasilkan pembelajaran karya sastera yang lebih berkesan.

Sehubungan dengan itu, Bruce (2012) menjelaskan bahawa kanak-kanak boleh belajar cara untuk menyelesaikan masalah daripada pembacaan dan melalui penyamaran, pengiktirafan dan sastera mempunyai pengaruh yang tidak dapat dilihat dalam memupuk perkembangan kanak-kanak dalam bahasa, sosial, emosi, estetika dan watak yang berkualiti.

Selain itu, dari sisi pengguna atau khalayak sasarannya, kesusasteraan kanak-kanak itu intim kaitannya dengan usaha dan upaya membentuk peribadi atau sahsiah murni, positif dan ceria dengan pertimbangan yang wajar dan bijaksana (Othman Puteh,2000:10). Namun demikian, buku-buku terbitan penerbit di Malaysia sebagai bahan bacaan untuk mengasah minat membaca dan mendapat keseronokan dalam kalangan kanak-kanak masih belum setanding dengan buku yang diterbitkan oleh penerbit dari luar negara (Alimah Salam, 2010:39)

Dalam pada itu, berdasarkan statistik judul buku-buku yang didaftarkan di bawah *Akta Penyerahan Bahan Perpustakaan 1986*, trend pengeluaran buku kanak-kanak di Malaysia meningkat pada awalnya tetapi menurun sejak tiga tahun belakangan ini iaitu, dari tahun 2015 hingga 2017.

Jadual 1 Jumlah judul buku kanak-kanak dari tahun 2010 hingga 2017 berdasarkan perangkaan Perpustakaan Negara Malaysia

Tahun	Buku Kanak-kanak	Jumlah keseluruhan	%
2010	3751	15756	23.80
2011	3837	17923	21.40
2012	4095	19171	21.36
2013	4682	19987	23.42
2014	4421	17969	24.60
2015	2806	16446	17.06
2016	4149	19592	21.17
2017	3229	17213	18.75

Jadual 1 menunjukkan bahawa jumlah judul buku kanak-kanak mengalami peningkatan pada tahun 2014, iaitu sebanyak 24.60% tetapi menurun dengan banyaknya pada tahun 2015, iaitu sebanyak 17.06%. Seterusnya, pada tahun 2016 terdapat sedikit peningkatan, iaitu sebanyak 21.17% dan mengalami penurunan sebanyak 18.75% pada tahun 2017. Senario ini menunjukkan bahawa jumlah pengeluaran buku kanak-kanak di Malaysia sejak beberapa tahun belakangan ini masih berada di tahap yang memuaskan sahaja.

Oleh hal yang demikian, kertas kerja ini akan membicarakan dan menganalisis beberapa buah buku kanak-kanak terpilih dari sudut estetika. Pembicaraan dan penganalisisan ini diharap akan membuka ruang yang lebih luas untuk meneruskan kajian dalam aspek teori dan kritikan kesusasteraan kanak-kanak di negara ini, khususnya yang berkaitan dengan penghasilan karya sastera dan buku kanak-kanak.

OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini dilakukan untuk mengenal pasti unsur estetika genre dan unsur estetika bahasa yang terdapat dalam buku kanak-kanak. Selain itu, kajian ini juga bertujuan untuk menjelaskan unsur estetika genre dan unsur estetika bahasa yang terdapat dalam buku kanak-kanak.

SOROTAN LITERATUR

Kepentingan dan keistimewaan kesusasteraan dan penerbitan buku kanak-kanak yang sesuai dan bermutu telah mendorong ramai pengkaji membuat kajian tentang kedua-dua bidang tersebut dengan mengaplikasikan pelbagai teori dan pendekatan kajian kesusasteraan kanak-kanak. Antara kajian yang telah dilakukan adalah seperti kajian Zainiah Mohamed Isa (2009) telah menjalankan kajian bertajuk *Pemilihan Buku Bacaan Bahasa Melayu yang sesuai untuk Kanak-kanak di Malaysia*. Kajian ini menggunakan teori perkembangan kognitif dan linguistik oleh Piaget dan teori sosio-emosi oleh Erikson. Dapatan kajian ini membuktikan bahawa setiap peringkat usia memerlukan ciri-ciri buku yang tersendiri kerana kanak-kanak akan melalui tahap-tahap perkembangan yang mempunyai ciri-ciri yang berbeza bagi setiap peringkat berasaskan teori perkembangan kognitif dan linguistik yang dikemukakan oleh Piaget dan teori emosi yang dikemukakan oleh Erikson. Menurut Husna Faredza et. al (2018), pendekatan linguistik merupakan indikator penting dalam menonjolkan ciri bahasa yang saintifik dan menyerlahkan penguasaan berbahasa seseorang.

Arba'ie Sujud, Nurul Azimah Abdull Sedik, Nik Rafidah Nik Muhamad Affendi, Intan Zanariah Gaisun (2014) telah menjalankan kajian untuk menganalisis ekspresi emosi kanak-kanak yang dikesan melalui bahan bacaan sastera kanak-kanak yang mengaplikasikan Teori Emosi Arnold-Ellis dan Cannon-Bard (1934). Dalam kajian ini didapati bahawa kanak-kanak memerlukan bahan bacaan yang dapat merangsang emosi dan perasaan agar pertumbuhan dan perkembangan emosi mereka seiring dan seimbang dengan perkembangan jasmani, rohani, intelektual dan sosial. Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa melalui Teori Emosi Arnold-Ellis dan Cannon-Bard (1934) kepentingan terhadap penilaian serta interpretasi sesuatu peristiwa daripada rangsangan menyebabkan sesuatu emosi. Kejadian atau peristiwa dalam cerita tersebut dapat memberi kesan emosi kepada kanak-kanak seperti gembira, seronok, teruja, bersemangat, bosan, takut atau bersahaja.

Kajian Ani Omar (2017) bertajuk '*Cerita Kanak-kanak Berunsur Mitos, Legenda dan Sejarah Membina Kecendekiaan Murid-Murid Sekolah dalam Hospital (SDH)*' adalah berfokuskan kepentingan pengajaran kesusasteraan kanak-kanak kepada kanak-kanak yang belajar di SDH. Kajian ini mengetengahkan lima buah buku terbitan Institut Terjemahan dan Buku Malaysia (ITBM) yang menghimpunkan cerita-cerita rakyat berunsur mitos, legenda dan sejarah dengan gaya persembahan yang menarik dan bahasa yang mudah difahami oleh murid-murid SDH. Antara buku cerita yang dijadikan sumber kajian dalam kertas kerja ini ialah *Entimuk dan Kejuang, Perang Melaka, Pahlawan Rimba, Puteri Gunung Ledang dan Umang*. Dapatan kajian ini membuktikan bahawa penggunaan bahan sastera berunsur mitos, legenda dan sejarah adalah penting dilaksanakan untuk murid-murid SDH kerana penggunaan sastera mampu untuk menjadikan pelajar lebih ceria dan menggembirakan hati mereka sendiri. Aktiviti pengajaran dan pembelajaran berasaskan sastera terbukti memberikan banyak kebaikan, bukan sahaja sebagai terapi melawan penyakit, malah dapat menonjolkan bakat yang ada dalam diri setiap pelajar serta mampu untuk menjadikan karya yang dibuat oleh mereka sebagai contoh teladan kepada orang lain.

Kajian Norhidayu Kassim (2011) telah membincangkan persepsi kanak-kanak terhadap watak dan perwatakan tokoh dalam karya sastera kanak-kanak berunsur sejarah dengan menggunakan Teori Humanistik Abraham Maslow. Kajian ini dijalankan bertujuan untuk menganalisis tentang persepsi kanak-kanak terhadap watak dan perwatakan tokoh yang terdapat dalam karya sastera kanak-kanak serta kepentingannya terhadap kanak-kanak. Pengkaji akan melihat tingkat-tingkat hierarki yang dikemukakan oleh Abraham Maslow dalam menganalisis kajian berkaitan manakala Teori Resepsi digunakan bertujuan untuk mendapatkan respons dan reaksi kanak-kanak terhadap karya sastera terutamanya karya sastera yang mengandungi unsur sejarah. Hasil kajian menunjukkan bahawa ditemui pelbagai persepsi kanak-kanak terhadap karya sastera berunsur sejarah. Persepsi yang dapat

dikesan adalah seperti suka, berminat, ingin tahu, berimajinasi dan mendapat pengajaran daripada karya sastera kanak-kanak berunsur sejarah. Dalam kajian ini juga, kanak-kanak berjaya mengesan watak dan perwatakan tokoh seperti dalam cerita yang dikaji.

Bertitik tolak daripada keistimewaan buku kanak-kanak, penulis tertarik untuk mengkaji unsur-unsur estetika yang terkandung dalam buku kanak-kanak yang diterbitkan di Malaysia, sekali gus untuk memperkaya kajian dalam bidang penerbitan buku kanak-kanak, dan memperbanyak kritikan terhadap kesusasteraan kanak-kanak di negara ini. Permasalahan ini perlu diberi perhatian yang serius bagi memastikan kajian terhadap kesusasteraan kanak-kanak serta penerbitan buku kanak-kanak tidak dipinggirkan. Tentu sahaja, kajian ringkas ini ada kelemahannya di sana sini yang memerlukan saranan bagi penambahbaikannya.

METODOLOGI

Estetika genre dan estetika bahasa dalam sembilan buah buku kanak-kanak akan dianalisis dengan menggunakan kaedah analisis kandungan. Kaedah analisis kandungan digunakan dalam kajian ini seperti yang disarankan oleh Bekkedal (1973:110):

“...content analysis offers a sound approach to research on children’s books because it is an objective, systematic, and quantitative method of describing content”.

Sejajar dengan pernyataan ini, maka kajian ini menggunakan kaedah analisis kandungan untuk mengkaji buku kanak-kanak kerana kaedah ini lebih sistematik untuk mendapat dapatan yang lebih tepat. Berikut adalah buku kanak-kanak yang digunakan dalam kajian ini.

Jadual 2 Senarai Judul Buku yang dikaji

Bil	Judul Buku	Tahun	Nama Pengarang	Penerbit
1	<i>Kucing Dengan Tupai</i>	2016	Agus Salim	Dewan Bahasa & Pustaka
2	<i>Keduduk Pohon Larangan</i>	2016	Agus Salim & Mahaya Mohd. Yasin	Dewan Bahasa & Pustaka
3	<i>Anak Rusa Tewaskan Gajah</i>	2016	Mohd. Khairurazi Sahar	Dewan Bahasa & Pustaka
4	<i>Puteri Seri Embun</i>	2016	Raja Zarith Idris	Dewan Bahasa & Pustaka
5	<i>Hujan Rintik-Rintik</i>	2015	Zailiani Taslim	Dewan Bahasa & Pustaka
6	<i>Si Tikus Yang Bersih</i>	2014	Fereshte Ramshenei	PTS
7	<i>Damai</i>	2009	Jaafar taib	Creative Enterprise
8	<i>Nakhoda Yatim (Kumpulan Cerita Rakyat Malaysia)</i>	1989	Rubaidah Siwar	Dewan Bahasa & Pustaka
9	<i>Perawan Tujuh Beradik (Kumpulan Cerita Rakyat Malaysia)</i>	1988	Rubaidah Siwar	Dewan Bahasa & Pustaka

Sebanyak sembilan buah buku kanak-kanak untuk kajian ini dipilih berdasarkan kriteria yang dikemukakan oleh Sulaiman Masri(1984:15-16), iaitu;

- i. Buku kanak-kanak dikarang berdasarkan tujuan tertentu yang berlandaskan pada tujuan pendidikan yang hendak dicapai.
- ii. Bahan dalam buku kanak-kanak disesuaikan untuk mencapai matlamat pendidikan kanak-kanak.
- iii. Isi cerita dalam buku kanak-kanak perlulah dimulai dengan bahan atau benda-benda yang selalu dilihat, diketahui atau didengar oleh kanak-kanak.
- iv. Bahasa yang digunakan harus sesuai dengan taraf pencapaian bahasa kanak-kanak.
- v. Buku kanak-kanak perlu memaparkan gambar atau ilustrasi berdasarkan fungsinya yang sebenar.
- vi. Bentuk fizikal buku kanak-kanak seperti kertas, saiz buku, besar dan tebal-nipis huruf, jarak antara huruf, jarak antara kata dan angka, saiz dan penempatan gambar

atau ilustrasi memerlukan pertimbangan didaktis-metodologis dan didaktis-psikologis.

Pengkaji meneliti beberapa buah buku kanak-kanak daripada pelbagai genre sebagai kajian awal. Seterusnya, pengkaji memilih sembilan buah buku kanak-kanak yang dianggap dominan dengan keperluan kajian iaitu untuk mengenal pasti dan membincangkan unsur estetika genre dan estetika bahasa yang terdapat dalam buku kanak-kanak tersebut. Pengkaji memilih sembilan buah buku kanak-kanak ini sebagai data kajian kerana buku kanak-kanak ini menepati ciri-ciri buku kanak-kanak yang dikemukakan oleh Sulaiman Masri (1984).

ESTETIKA DAN KESUSASTERAAN KANAK-KANAK

Kesusasteraan kanak-kanak ditulis khas dengan berdasarkan minat dan pengalaman kanak-kanak dalam fikiran dan kesusasteraan ini memupuk semangat kanak-kanak untuk membaca (Stood-Hill dan Amspaugh-Corson, 2009:1). Kesusasteraan kanak-kanak ialah segala jenis dan bentuk karya yang bersifat imaginatif dan kreatif seperti puisi, cerpen, novel dan drama yang dikhususkan untuk bacaan kanak-kanak. Setiap hasil karya penulisan kreatif terbukti amat mengutamakan daya imaginasi, kreativiti dan kecerdasan akal untuk mengusik kepekaan pembaca melalui cerita dan tema yang dikemukakan oleh seseorang pengarang (Farra Humairah Mohd dan Nik Rafidah Nik Muhamad Affendi, 2016: 36). Bahkan, pelbagai bentuk kesusasteraan tradisional seperti cerita rakyat boleh dijadikan sumber untuk menciptakan karya sastera moden seperti cerpen, puisi, novel dan drama, selain dijadikan bahan untuk menghasilkan buku kanak-kanak.

Seperti juga kesusasteraan untuk golongan remaja dan dewasa, karya-karya sastera yang diciptakan untuk golongan kanak-kanak juga tidak terlepas daripada unsur-unsur estetika atau keindahan. Dalam konteks puisi kanak-kanak misalnya, unsur-unsur keindahan itu amat berkait rapat dengan gaya bahasa yang digunakan seperti anafora, epifora, metafora, simile dan imejan.

Menurut Mana Sikana (2013:130), estetika ialah rasa keindahan, keseronokan dan kegembiraan yang merujuk kepada nilai, bermanfaat serta penikmatan yang mempesonakan atau penglihatan yang memukau, yang cepat menawan perasaan dan terpahat dalam pemikiran. Sastera, seperti juga seni-seni yang lain, adalah juga suatu wadah yang indah. Keindahan berada dalam dua kewujudan, iaitu bentuk dan pengalaman. Melalui bahasa, bentuk sastera dibina. Pemilihan diksi dan pembinaan ayat serta susunannya memberi wajah fizikal dan wajah abstraknya. Kata dan ayat-ayatnya adalah wahana fizikal yang membina pelbagai tema dan persoalan sesuatu karya. Jalinan antara bentuk fizikal dan abstrak menghasilkan satu lagi bentuk keindahan, iaitu keindahan kesan atau lebih dikenali sebagai pengalaman estetik.

Tinmannsvik (2009:371) menyatakan bahawa estetika dalam kalangan kanak-kanak berbeza dengan estetika untuk orang dewasa. Dalam konteks sastera kanak-kanak, Nikolajeva (2005:xvii) mengatakan bahawa *"...we must also accept that children's literature does have an aesthetics of its own, and if so, we must study this specific aesthetics in order to understand how children's literature functions and how it affects its readers."*

Maka, dapatlah dikatakan bahawa kesusasteraan kanak-kanak mempunyai unsur estetika yang tersendiri. Kesusasteraan kanak-kanak seperti yang disebut sebelum ini, merangkumi semua jenis penulisan kreatif dan imaginatif yang dikhususkan untuk bacaan, hiburan dan penilaian kanak-kanak (Molina,1984:3).

KONSEP BUKU KANAK-KANAK

Buku kanak-kanak adalah berbeza daripada buku untuk orang dewasa. buku kanak-kanak ditulis untuk khalayak yang berbeza dengan kemahiran yang berbeza, keperluan yang berbeza dan cara pembacaan yang berbeza (Peter Hunt, 1999:4). Menurut Zainiah Mohd. Isa (2009:47) buku kanak-kanak ialah buku yang ditulis bagi tujuan pembacaan kanak-kanak atau buku yang menjadi bacaan kanak-kanak, tidak kira apa jua bentuk penulisannya sama ada buku cerita (berbentuk) fiksiyen dan bukan fiksiyen (berbentuk maklumat) ataupun buku yang menggunakan bahasa berirama seperti sajak

dan pantun serta komik. Bahan-bahan bacaan termasuk karya sastra ialah alat hiburan dan pendidikan masyarakat yang penting, khususnya kepada kanak-kanak. Hal ini kerana buku kanak-kanak lebih mudah menarik perhatian dan minat kanak-kanak kerana mereka memang mempunyai kecenderungan semula jadi terhadap sesuatu yang berunsur kreatif dan imaginatif jika dibandingkan dengan bahan bacaan lain yang biasa dan mendatar (Chew Fong Peng, et.al, 2013:78).

Buku kanak-kanak juga mempunyai peranan yang pelbagai untuk mendidik, memberikan ilmu pengetahuan, membantu peningkatan dan pengukuhan bahasa, memupuk minat membaca dan menjadikan sastra sebagai bidang yang menghiburkan (Alimah Salam, 2010:40). Mohd. Sidin Ahmad Ishak (2008:1) pula menjelaskan bahawa buku kanak-kanak sentiasa menarik perhatian orang ramai kerana beberapa perkara seperti kepentingannya dalam bidang pendidikan, ciri-ciri yang unik, peranannya dalam pembesaran mental dan emosional kanak-kanak, formatnya yang kreatif dan inovatif serta nilainya yang tinggi daripada segi komersial mahupun kesenian.

Buku kanak-kanak boleh dibahagikan kepada tiga jenis, iaitu buku yang dibaca oleh orang dewasa kepada kanak-kanak, buku yang dibaca dan dinikmati oleh orang dewasa dan kanak-kanak serta buku yang dibaca oleh kanak-kanak tanpa bantuan orang dewasa (Mohd. Sidin Ahmad Ishak, 2005:14). Dalam pada itu, buku kanak-kanak dapat diklasifikasikan kepada beberapa jenis berdasarkan kandungan dan tema buku, iaitu kisah binatang, cerita pari-pari, mitos dan legenda, misteri dan pengembaraan, cerita hantu dan seram, kisah persekolahan, kisah fantasi, fiksyen sains, novel sejarah, cerita jenaka, buku puisi dan buku bergambar kanak-kanak (Mohd. Sidin Ahmad Ishak, 2008:7-12).

PENDEKATAN ESTETIKA DALAM KESUSASTERAAN KANAK-KANAK

Unsur-unsur estetika dalam kesusasteraan kanak-kanak dikembangkan oleh Maria Nikolajeva (2005). Unsur-unsur estetika tersebut terdiri daripada estetika pengarang (*author*), estetika kerja (*work*), estetika genre (*genre*), estetika kandungan (*content*), estetika komposisi (*composition*), estetika latar (*scene*), estetika watak (*character*), estetika naratif (*narration*), estetika bahasa (*language*), estetika media (*medium*) dan estetika pembaca (*reader*).

Dalam konteks kajian ini, pengkaji hanya menganalisis dua unsur estetika seperti yang terdapat dalam pendekatan estetika yang dikemukakan oleh Maria Nikolajeva (2005), iaitu estetika genre dan estetika bahasa. Estetika genre dipilih kerana melalui estetika genre kanak-kanak dapat memahami dunia di sekeliling mereka. Genre cerita dapat difahami sebagai sebahagian daripada sebuah sistem konstruk untuk melihat dunia (Burhan Nurgiyantoro, 2005:213) Selain itu, pengkaji memilih estetika bahasa berdasarkan pandangan yang dikemukakan oleh Burhan Nurgiyantoro (2005:210) yang mengatakan bahawa buku kanak-kanak mestilah ditulis dengan bahasa yang sederhana sehingga dapat dibaca dan difahami oleh kanak-kanak dengan mempertimbangkan kesederhanaan kosa kata dan struktur sekaligus berfungsi meningkatkan kekayaan bahasa dan kemampuan anak berbahasa. Estetika bahasa yang digunakan ketika menulis kesusasteraan kanak-kanak adalah bertujuan untuk menjaga minat kanak-kanak. Walaupun kanak-kanak tidak memahami sepenuhnya makna dan symbolism, perkataan dalam teks memberikan kesan yang mendalam kehidupan mereka (Mirjana Stakic, 2014:249).

Pengkaji menggunakan pendekatan estetika dalam sastra kanak-kanak yang dikemukakan oleh Maria Nikolajeva (2005) untuk menganalisis estetika yang terdapat dalam buku kanak-kanak bagi menunjukkan bahawa estetika dalam sastra kanak-kanak berlainan daripada estetika yang terdapat dalam kesusasteraan umum.

Estetika Genre (*Aesthetic Of The Genre*)

Genre ialah perkataan Perancis yang bermakna jenis (Stood-Hill dan Amspaugh-Corson, 2009:21). Menurut Nikolajeva (2005:49) genre ialah cara mengagihkan karya sastra berdasarkan prinsip-prinsip tertentu. Terdapat beberapa kategori genre dalam sastra kanak-kanak seperti:

1. Cerita rakyat, cerita dongeng dan mitos

Kebanyakan karya dalam sastera kanak-kanak bermula dengan cerita rakyat. Nikolajeva (2005:53) menjelaskan bahawa:

“...folktales are strictly speaking not children’s literature, even if they have at time been used as part of children’s reading. Folktales existed and were told long before childhood was perceived as a category”.

Hal ini menunjukkan bahawa cerita rakyat tidak dicipta untuk khalayak pembaca kanak-kanak kerana kebanyakan cerita rakyat mengandungi unsur keganasan dan penderaan kanak-kanak serta bercanggah dengan cara ibu bapa mendidik dan membesarkan anak-anak.

Mitos merupakan cerita berkaitan kesucian, berdasarkan kepercayaan dan budaya sesuatu bangsa. Apabila cerita mitos diceritakan untuk tujuan hiburan kepada kanak-kanak zaman ini, cerita mitos berkenaan kehilangan makna kesucian dan kepercayaan, yang kemudiannya menjadi cerita dongeng, iaitu naratif dengan unsur ghaib.

Cerita dongeng pula, pada kebiasaannya bermula dengan frasa ‘pada suatu masa dahulu’ (*once upon a time*) yang menunjukkan bahawa sesuatu cerita berlaku pada masa lalu yang tidak terhad. Nikolajeva (2005:53) menyatakan bahawa kebanyakan cerita dongeng mengandungi unsur magis, pembantu ajaib, objek, unsur transformasi dan lain-lain. Cerita dongeng juga mempunyai nilai-nilai moral dan peleraian cerita yang menggembirakan.

2. Cerita Fantasi

Nikolajeva (2005:53) menerangkan bahawa *“one element that we immediately recognize as characteristic of the fantasy genre is the presence of magic, or any other form of the supernatural, in an otherwise realistic world”*. Kehadiran unsur fantasi mungkin nyata dalam bentuk makhluk ajaib, objek atau peristiwa yang terjadi dalam keseluruhan alam semesta atau sebahagian kecil unsur magis.

Fantasi boleh ditakrifkan sebagai naratif yang menggabungkan dunia kehidupan sebenar dan beberapa dunia imaginasi ajaib atau fantasi yang lain. Cerita fantasi bermula dengan watak utama menjalani kehidupan yang biasa, kemudian beralih ke dunia yang baharu, terdapat pengembaraan, melakukan beberapa tugas dan seterusnya dihantar kembali ke dunia yang sebenar.

3. Cerita haiwan dan cerita alat mainan kanak-kanak (*toy stories*)

Cerita haiwan dan cerita alat mainan kanak-kanak merupakan dua genre khusus yang hanya terdapat dalam sastera kanak-kanak dan tidak banyak terdapat dalam kesusasteraan umum. Cerita haiwan terdapat dalam jumlah yang banyak kerana kanak-kanak mudah berhubung dengan alam semula jadi manakala cerita alat mainan turut terdapat dalam jumlah yang banyak kerana alat mainan amat diperlukan oleh kanak-kanak. Cerita haiwan dan cerita alat mainan kanak-kanak biasanya dianggap sebagai subgenre fantasi atau diasingkan dalam dua kategori yang berbeza. Nikolajeva (2005:54) menjelaskan bahawa dalam cerita haiwan, watak haiwan digambarkan dengan sifat-sifat semula jadi manakala dalam sesetengah cerita haiwan, terdapat watak haiwan digambarkan sebagai memakai pakaian dan berfikiran seperti manusia (*antropomorphic animals*).

Cerita alat mainan kanak-kanak dapat dibezakan melalui alat mainan yang muncul dalam dunia kanak-kanak sendiri dan alat mainan yang berhubung dengan watak utama. Cerita orang kecil (*miniature people stories*) dan cerita objek khusus juga merupakan variasi dalam cerita alat mainan kanak-kanak. Nikolajeva (2005:54) menjelaskan bahawa:

“both toys and animals in children’s text must be seen as representation of children. When writers present their character disguised as animals or toys, it is merely a narrative device, which has little to do with genre”.

Cerita haiwan dan cerita alat mainan boleh terdiri daripada cerita pengembaraan, misteri, cerita percintaan, cerita keluarga atau cerita keagamaan (*bildungsroman*). Haiwan atau alat mainan yang berkomunikasi dengan watak utama kanak-kanak adalah sebagai penyamaran bagi watak kawan.

Cerita haiwan kadang kala disamakan dengan cerita *fables*. Menurut Nikolajeva (2005:55) cerita *fables* ialah cerita satira atau cerita moral yang menggunakan watak haiwan untuk menggambarkan nafsu dan kekurangan manusia. Genre *fables* muncul pada zaman klasik dan tidak kena mengena dengan sastera kanak-kanak dan kemunculannya hanya bersifat sementara dalam sastera kanak-kanak.

4. Cerita Jenaka dan cerita karut (*nonsense*)

Cerita jenaka dan cerita karut dilihat sebagai dua genre yang berasingan. Cerita jenaka dan cerita karut boleh ditemui dalam sastera kanak-kanak sama ada dalam puisi, buku bergambar kanak-kanak dan novel remaja.

5. Novel fiksyen sejarah (*historical fiction*)

Novel fiksyen sejarah termasuk dalam kategori realisme bagi pembaca kanak-kanak, zaman sejarah lampau dan dunia khayalan boleh berfungsi secara bersama. Oleh itu, novel fiksyen sejarah yang bertemakan pengembaraan, mempunyai persamaan dengan cerita fantasi berbanding cerita kehidupan sebenar.

6. Cerita realisme (*realisme*)

Dalam sastera kanak-kanak, konsep realisme digunakan untuk menerangkan teks yang tidak mengandungi unsur magis dan elemen-elemen ghaib. Nikolajeva (2005:56) menjelaskan bahawa “...we usually reserve the term ‘realistic novel’ for narratives set in everyday surroundings and involving some form of everyday conflict or issue”.

7. Cerita formula (*formulaic fiction*)

Cerita formula (*formulaic fiction*) merupakan satu naratif yang ditentukan oleh sesuatu mod seperti novel pengembaraan, novel jenayah dan novel percintaan. Pengembaraan adalah popular dalam kalangan kanak-kanak, iaitu meliputi subgenre seperti misteri, seram, mencari harta karun, kisah lanun dan *Robinsonnade*. Cerita formula adalah berdasarkan perlakuan watak, berulang-ulang dan boleh diramal.

8. Novel remaja (*young adult novel*)

Novel remaja merupakan satu bentuk naratif yang ditujukan kepada para remaja. Menurut Nikolajeva (2005:56) “the young adult novel is a genre depicting the character’s marginal situation between childhood and adulthood...”. Salah satu kriteria yang membezakan novel remaja dengan novel kanak-kanak ialah peranan ibu bapa.

Dalam novel kanak-kanak, watak ibu bapa tidak dimasukkan bertujuan untuk memberi watak utama kebebasan untuk meneroka dunia manakala dalam novel remaja, watak ibu bapa diperkenalkan bertujuan untuk menunjukkan pemberontakan remaja terhadap ibu bapa yang merupakan satu ciri dalam aspek kematangan.

Estetika Bahasa (*The Aesthetic Of Language*)

Cerita fiksyen kanak-kanak menggunakan bahasa yang mudah dan ayat yang sedikit berbanding kesusasteraan umum. Pengarang sastera kanak-kanak cenderung untuk mengelakkan perkataan yang tidak mungkin biasa dengan pembaca kanak-kanak atau perkataan yang menunjukkan idea abstrak di luar skop pengalaman pembaca.

Unsur pengulangan dalam cerita kanak-kanak bertujuan untuk menstrukturkan jalan cerita, menggayakan dan melatih perbendaharaan kata pembaca serta berfungsi sebagai unsur didaktik dalam sastera kanak-kanak. Pengarang cerita kanak-kanak menggunakan perkataan yang susah untuk membangkitkan rasa ingin tahu pembaca serta memperkaya kosa kata dalam kalangan pembaca.

Penggunaan perkataan yang susah boleh menggalakkan pembaca mencari makna bagi perkataan tersebut.

Bahasa dalam karya fiksiyen berbeza daripada bahasa dalam karya bukan fiksiyen. Tujuan karya bukan fiksiyen adalah untuk menyampaikan maklumat. Oleh itu, penggunaan bahasa perlulah tepat dan tidak samar-samar, iaitu karya bukan fiksiyen tidak membenarkan sebarang bentuk interpretasi. Sebaliknya, tujuan karya sastera adalah untuk menyampaikan sesuatu cerita dan pada masa yang sama teks sastera mempunyai fungsi estetika, iaitu untuk mencipta pengalaman estetika. Bahasa dalam teks sastera sengaja berbentuk 'polisemantik' dan mempunyai pelbagai idea serta memerlukan interpretasi. Bahasa dalam karya sastera melibatkan kesemua rasa, iaitu imaginasi, sentuhan, penglihatan, bunyi, bau dan rasa. Bahasa juga merangsang respons kanak-kanak secara intelek dan emosi.

Dalam bahasa sastera, penggunaan bahasa figuratif merupakan penggunaan bahasa yang utama. Nikolajeva (2005:201) menyatakan bahawa bahasa figuratif "... is a collective label for the different uses of language other than its direct dictionary meaning." Ada sarjana yang berpendapat bahawa bahasa figuratif perlu dielakkan penggunaannya dalam kesusasteraan kanak-kanak kerana kanak-kanak belum mempunyai kebolehan untuk memahami perkataan yang mempunyai makna selain makna literal. Namun demikian, Nikolajeva (2005:201) berpendapat bahawa tujuan utama kesusasteraan kanak-kanak adalah untuk melatih dan merangsang pemerolehan bahasa dalam kalangan kanak-kanak. Terdapat beberapa bahasa figuratif yang digunakan dalam kesusasteraan kanak-kanak yang agak berbeza daripada bahasa figuratif yang digunakan dalam kesusasteraan umum. Beberapa contoh bahasa figuratif adalah seperti di bawah:

1. Simile – perbandingan yang nyata antara dua objek dan biasanya menggunakan adverba 'seperti' (*like*) atau 'sebagai' (*as*).
2. Metafora (*metaphor*) – merupakan perbandingan secara tersirat.
3. Simbol (*symbols*) – merupakan imej (manusia, objek atau situasi) yang berfungsi dalam dua tahap iaitu simbol secara literal dan simbol yang dipindahkan.
4. *Epithet* – kata adjektif atau frasa adjektif yang menandakan kualiti istimewa seseorang atau sesuatu. *Epithet* digunakan secara meluas dalam sastera kuno dan cerita rakyat. Dalam cerita kanak-kanak, *epithet* selalu digunakan untuk tujuan didaktik dan untuk menekankan ciri yang menonjol sesuatu watak, misalnya *Curious George*, dan *Ramona the Brave*. Sekiranya perkataan lain digunakan selain kata adjektif untuk tujuan yang sama, maka dikenali sebagai *appellation*, misalnya *Ramona the Pest*.
5. Personifikasi (*personification*) – bermakna memberikan makhluk bukan manusia dan objek tidak bernyawa dengan kualiti yang ada pada manusia.
6. Hiperbola (*hyperbole*) - bermakna keterlaluan dan digunakan secara luas dalam fiksiyen kanak-kanak. *Understatement* merupakan lawan kepada hiperbola. *Understatement* digunakan untuk memberikan kesan komik, iaitu sebagai sesuatu yang tidak masuk akal.
7. Ironi (*Irony*) – bermakna perkataan atau pernyataan yang digunakan mempunyai makna yang betul-betul berlawanan dengan makna literalnya.
8. Perulangan (*Repetition*)
 - i. *Polysyndeton* – pengulangan dengan menggunakan kata hubung 'dan'.
 - ii. *Distant repetition* – bermakna kata kunci atau frasa berulang dalam teks dalam detik-detik penting.
 - iii. *Parallel constructions* – perulangan yang digunakan untuk menekankan tindakan dan ciri-ciri watak.
9. *Enumeration* – digunakan untuk menghuraikan sesuatu secara terang. *Enumeration* digunakan bertujuan untuk memperkenalkan objek-objek yang tidak biasa dengan kanak-kanak yang tinggal di bandar.
10. *Onomatopoeia* – bermakna peniruan bunyi yang kerap digunakan dalam kesusasteraan kanak-kanak dan tidak begitu terkenal dalam kesusasteraan umum.
11. *Nonce words* – bermakna kata-kata yang dicipta oleh pengarang untuk masa tertentu. *Pun* dan *wordplay* ialah dua bentuk stilistik yang selalu dikaitkan dengan kesusasteraan kanak-kanak. Nikolajeva (2005:26) menjelaskan bahawa:

“Puns are based on homonyms (words that have two different meanings), homophones (words that are spelled differently but pronounced similarly) and homographs (words that are spelled the same, but pronounced differently and have different meanings).”

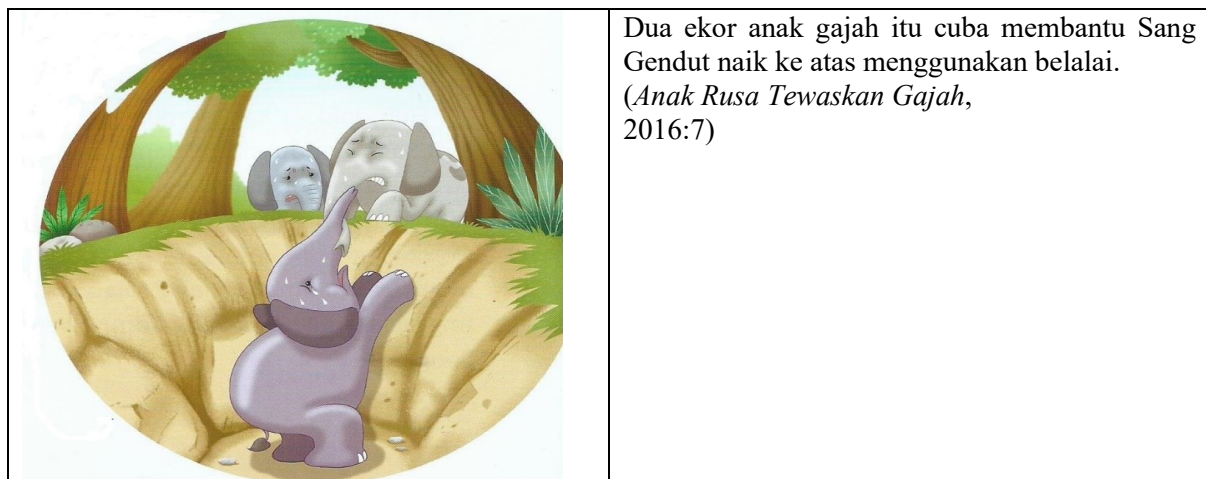
Wordplay berlaku apabila sesuatu frasa disalah tafsir oleh watak. *Wordplay* jarang digunakan, tetapi kadang-kadang digunakan bagi menyerlahkan perkataan mempunyai makna yang berbeza dan bahasa mempunyai rumus tatabahasa dan sintaksis yang tertentu.

ANALISIS ESTETIKA GENRE DAN ESTETIKA BAHASA

Estetika Genre

Hasil penelitian terhadap buku kanak-kanak yang dipilih, menunjukkan bahawa kebanyakan buku kanak-kanak tergolong dalam genre cerita haiwan. Contohnya, ‘*Si Tikus yang Bersih*’, ‘*Damai*’, ‘*Anak Rusa Tewaskan Gajah*’, ‘*Kucing dengan Tupai*’ dan ‘*Keduduk Pohon Larangan*’.

Dalam genre cerita haiwan ini, ada watak haiwan yang digambarkan dengan sifat semula jadi dan ada watak haiwan yang digambarkan dengan watak seperti mempunyai sifat manusia (*antropomorphic animals*). Watak gajah dan watak haiwan-haiwan lain digambarkan dengan sifat-sifat semula jadi adalah seperti Rajah 1 di bawah:

Rajah 1: Buku kanak-kanak *Anak Rusa Tewaskan Gajah* (2016)

Dalam cerita ‘*Si Tikus yang Bersih*’, watak tikus digambarkan memakai pakaian dan berfikiran seperti manusia. Contohnya seperti Rajah 2 di bawah:

Si Tikus tidak menyediakan makanan untuk dirinya. Sebaik sahaja bangun dari tidur, dia pergi ke sarang kawan-kawannya dengan rambut yang kusut dan pakaian yang kotor bagi meminta makanan.

(*Si Tikus yang Bersih*,
2014:3)

Rajah 2: Buku Kanak-kanak *Si Tikus yang Bersih* (2014)

Cerita ‘Putera Kenit’, ‘Perawan Tujuh Beradik’, ‘Siput Dua Beradik’, ‘Puteri Seri Embun’ dan ‘Si Mambang Dengan Puteri Tikus’ tergolong dalam genre cerita fantasi. Cerita-cerita ini tergolong dalam genre cerita fantasi kerana terdapatnya penggunaan benda-benda ajaib, peristiwa yang berunsur magis dan terdapat dunia imaginasi ajaib. Contohnya, dunia imaginasi ajaib terdapat dalam petikan cerita di bawah:

Si Mambang bertanya, “Siapa kamu? Apakah yang kamu hendak?”

Jawab gadis itu, “Nama saya Si Mera. Saya datang dari dunia lain yang menghadap matahari terbenam.” Si Mera terus bercakap dengan lembut kepada Si Mambang.

(*Si Mambang dengan Puteri Tikus*,1988:118)

Cerita digolongkan dalam genre cerita fantasi kerana terdapatnya dunia imaginasi ajaib. Contohnya, Si Mera berkata kepada Si Mambang bahawa dia datang dari dunia lain yang menghadap matahari terbenam. Dalam konteks cerita ini, dunia lain merujuk kepada dunia fantasi. Dalam cerita ‘Putera Kenit’ terdapat penggunaan peti ajaib. Contohnya,

Setelah menjangkau pangkalan di kampungnya, Kanang pun bertindak merampas peti ajaib milik pengembara tersebut lalu melompat naik ke darat.

(*Putera Kenit*, 2015:50)

Dalam konteks cerita ini, terdapat penggunaan peti ajaib. Dalam genre fantasi, penggunaan benda-benda ajaib merujuk kepada unsur fantasi. Oleh hal yang demikian, penggunaan peti ajaib dalam cerita ini menunjukkan terdapatnya unsur magis yang membolehkan cerita ini digolongkan dalam genre fantasi. Dalam cerita ‘Perawan Tujuh Beradik’ terdapat peristiwa yang berunsur magis. Misalnya,

Maka pada keesokan harinya isteri Lenggai dan keenam orang kakaknya menyediakan persiapan untuk menurunkan Lenggai dan anaknya ke bumi melalui mulut tajau itu.

(*Perawan Tujuh Beradik*,1988:20)

Cerita ini dikatakan tergolong dalam genre fantasi kerana terdapat unsur magis dalam cerita ini. Contohnya, menggunakan mulut tajau untuk menurunkan Lenggai dan anaknya ke bumi. Mulut tajau digunakan untuk menurunkan manusia ke bumi ternyata menunjukkan terdapatnya unsur magis.

Seterusnya, cerita ‘Puteri Tanjung Puteri’, ‘Perawan Tujuh Beradik’ dan ‘Puteri Seri Embun’ merupakan genre cerita dongeng. Hal ini kerana, kesemua cerita ini bermula dengan frasa ‘pada masa dahulu...’ dan kesemua cerita ini mengandungi unsur magis.

Hasil penelitian terhadap buku kanak-kanak yang dipilih menunjukkan bahawa estetika genre bagi sesuatu cerita tidak hanya bertumpu kepada satu genre sahaja malah terdapat dua atau tiga genre dalam sesuatu cerita itu. Misalnya, cerita ‘*Putera Kenit*’ terdiri daripada genre cerita fantasi dan genre cerita formula. Begitu juga dengan cerita ‘*Perawan Tujuh Beradik*’ terdiri daripada genre cerita dongeng dan cerita fantasi.

Estetika Bahasa

Sebagai mana menurut Nikolajeva (2005), bahasa figuratif merupakan bahasa yang digunakan dalam sastera kanak-kanak untuk melatih dan merangsang pemerolehan bahasa dalam kalangan kanak-kanak. Hasil penelitian terhadap buku kanak-kanak yang dipilih, menunjukkan bahawa terdapatnya penggunaan bahasa figuratif. Antaranya ialah simile. Contohnya,

“Ini kesan tapak kaki seperti tapak kaki kita.”

(*Anak Rusa Tewaskan Gajah*, 2016:28)

Menurut Umar Junus (2010:152) simile ditandai oleh kata sendi nama “seperti”, “bagai”, “umpama”, “laksana” dan “penaka”. Dalam konteks ayat di atas, penggunaan perkataan **seperti** menunjukkan penggunaan simile dalam ayat ini.

Penggunaan hiperbola terdapat dalam baris ayat berikut,

Batu-batu permata yang banyak akan turun dari langit.

(*Harta Setimbun*,1989:30)

Hiperbola merupakan keterlaluan dalam menggunakan sesuatu frasa dalam ayat. Terdapat penggunaan hiperbola dalam konteks ayat ini iaitu, pengarang menyatakan bahawa banyak batu-batu permata akan turun dari langit. Unsur keterlaluan dalam konteks ayat ini ialah banyak batu-batu permata yang menggambarkan adanya penggunaan hiperbola dalam ayat ini.

Penggunaan *Onomatopoeia* terdapat dalam baris ayat berikut contohnya,

“**HUARRGHHHH!**” Awang membuka mulut seluas mungkin sambil menjerit sekuat-kuat hati.

(*Damai*, 2009:69)

Paruhnya dibuka dan dikatupkan berkali-kali dengan mengeluarkan bunyi “**PRAP!PRAP!PRAPPP!**”

(*Damai*, 2009:111)

Peniruan bunyi-bunyi yang sama dengan bunyi-bunyi yang dikeluarkan oleh manusia, haiwan dan objek merupakan unsur *onomatopoeia*. Dalam konteks ayat ini, bunyi “**HUARRGHHHH!**” biasanya dibuat oleh manusia dengan membuka mulut seluas mungkin. Hal yang sama dengan bunyi yang dikeluarkan oleh burung iaitu, “**PRAP!PRAP!PRAPPP!**”. *Onomatopoeia* digunakan dalam buku kanak-kanak untuk memberikan kesan yang sama dengan manusia, haiwan dan objek yang terdapat dalam cerita berkenaan.

Penggunaan *epithet* terdapat dalam baris ayat berikut contohnya,

“Betul tu, Awang. Waktu itu kamu sudah jadi kaya, sudah jadi orang senang. Orang akan panggil kamu “Awang Kunyit Kaya,” tambah Datuk Penghulu gembira.

(*Rumah Batu Lembu Pawah*, 2015:14)

Dalam ayat ini, terdapat penggunaan *epithet* yang digunakan untuk menunjukkan sifat seseorang. Contohnya, “Awang Kunyit Kaya” menunjukkan sifat atau keadaan Awang Kunyit yang kaya.

Selain itu, penggunaan personifikasi terdapat dalam baris ayat yang berikut,

Burung-Burung menyanyi riang dengan suara yang amat merdu pada setiap pagi dan petang.

(*Keduduk Pohon Larangan*, 2016:3)

Personifikasi digunakan untuk memberikan sifat manusia kepada objek atau haiwan. Dalam konteks cerita ini, ‘burung-burung **menyanyi** riang...’ menunjukkan penggunaan personifikasi. Perkataan **menyanyi** merupakan sifat manusia yang diberikan kepada burung.

Perulangan *Polysyndeton* terdapat dalam baris ayat yang berikut,
“Dengar dahulu **dan** bersabar. Ingatlah, sekali sahaja kau menyatakan bahawa cerita saudagar ini karut **dan** bohong, kita semua akan dianggap kalah **dan** pasti mereka akan terjual, Si Cerdik Kedua sempat memperingati saudara kembarnya.

(*Empat Cerdik Terjual*, 2015:29)

Terdapat penggunaan *polysyndeton* dalam ayat ini iaitu, kata hubung **dan** diulang sebanyak tiga kali. Kata hubung dan diulang untuk memberikan kesan penegasan kepada ayat berkenaan.

Perulangan *Distant repetition* terdapat dalam contoh ayat di bawah,

“ Ibu sakit! Ibu sakit! Pak Mai...tolong ibu, tolong ibu!”

(*Damai*, 2009:34)

Distant repetition digunakan dalam ayat untuk menggambarkan kata kunci atau frasa yang diulang dalam teks pada detik-detik penting. Frasa ‘ibu sakit’ diulang untuk menunjukkan detik cemas iaitu detik ketika ibu sakit.

Perulangan *Parallel constructions* terdapat dalam baris ayat di bawah,
“Damai, aku sayang padamu. **Kau pergilah. Kau pergilah** ke Taman Negara sekarang.” Tambah Pak Mai lagi.

(*Damai*, 2009:93)

Parallel construction digunakan dalam ayat ini untuk menekankan tindakan watak. Dalam ayat ini tindakan Pak Mai menyuruh Damai pergi menunjukkan *parallel construction*.

Penggunaan *enumeration* terdapat dalam perenggan di bawah contoh penulis menggunakan *enumeration* untuk menerangkan tentang ciri fizikal mawas.

Apabila tiba di tebing sungai, mereka tergamam seketika. Mata Pak Mai dan mata Damai terbeliak apabila terlihat beberapa makhluk besar serta berbulu tebal seperti monyet dan mempunyai susuk tubuh seperti manusia. Terdapat seekor yang bersaiz kecil, mungkin anak makhluk itu. Makhluk itu berendam di dalam sungai sambil menangkap ikan.

“Itu mawas atau *big foot*!”Pak Mai membisikkan kepada Damai.

(*Damai*, 2009:47)

Dalam konteks ayat ini, pengarang menggunakan *enumeration* untuk menghuraikan haiwan mawas secara terang. Dengan menggunakan *enumeration* pengarang memperkenalkan keadaan fizikal haiwan mawas kepada pembaca kanak-kanak yang mungkin tidak pernah melihat haiwan mawas.

Dalam sastera kanak-kanak, terdapatnya penggunaan bahasa figuratif untuk membolehkan kanak-kanak memahami dan merangsang pemerolehan bahasa dalam kalangan kanak-kanak. Sekiranya diteliti, estetika bahasa yang terdapat dalam sastera kanak-kanak berbeza dengan estetika bahasa yang terdapat dalam kesusasteraan umum.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, estetika untuk sastera kanak-kanak perlu dilihat daripada perspektif yang berbeza daripada kesusasteraan umum. Hal ini demikian kerana estetika untuk sastera kanak-kanak sememangnya berlainan berdasarkan tahap penerimaan kanak-kanak. Estetika genre dan estetika bahasa yang dibincangkan dalam kertas kerja ini sememangnya ada dalam kebanyakan buku kanak-

kanak yang diterbitkan di Malaysia. Estetika genre dan estetika bahasa yang dikemukakan oleh Maria Nikolajeva (2005) jelas memberi perhatian kepada isi dan cara penyampaian yang sesuai dengan kemampuan kognisi kanak-kanak. Hal ini akan membolehkan kanak-kanak gemar membaca buku kanak-kanak kerana sesuai dengan dunia kanak-kanak mereka.

Estetika genre dan estetika bahasa mempunyai pengaruh yang amat kuat untuk menarik minat kanak-kanak untuk membaca buku kanak-kanak. Buku kanak-kanak yang sesuai diharap dapat menyemai minat membaca dalam kalangan kanak-kanak serta menimbulkan minat terhadap karya sastera. Hal ini secara tidak langsung dapat membolehkan kanak-kanak menghargai sumbangan yang telah diberikan oleh para penulis melalui karya sastera yang ditujukan khas untuk mereka.

Selain itu, ibu bapa dan para guru perlu memilih buku kanak-kanak yang sepadan dengan pendekatan estetika yang dikemukakan untuk menarik minat kanak-kanak untuk membaca buku kanak-kanak. Hal ini bertepatan dengan pendapat Mei-Ju Chou dan Jui-Ching Cheng (2015: 874) yang mengatakan bahawa penyediaan intervensi ibu bapa dalam proses pembacaan telah membantu seseorang kanak-kanak untuk membangunkan pemahaman estetika yang lebih baik dan kebolehan untuk membaca. Menurut Anida et. al (2016, 2018, 2019a, 2019b), penggunaan bahan rangsangan yang bersesuaian akan membantu mewujudkan pengajaran dan pembelajaran bahasa untuk kanak-kanak dengan berkesan.

Pemilihan buku kanak-kanak yang mempunyai estetikanya yang tersendiri membolehkan kanak-kanak terus berminat untuk membaca. Sekiranya sesebuah buku kanak-kanak mengabaikan unsur estetika maka sudah pasti kanak-kanak akan menyetepikan amalan membaca, lebih-lebih lagi dengan adanya pelbagai media hiburan yang lebih menyeronokkan.

Bahan-bahan bacaan termasuk karya sastera merupakan alat hiburan dan pendidikan masyarakat yang penting, khususnya kepada kanak-kanak, malah buku sastera lebih mudah menarik perhatian dan minat kanak-kanak kerana mereka memang mempunyai kecenderungan semula jadi terhadap sesuatu berunsur kreatif dan imaginatif jika dibandingkan dengan bahan bacaan lain yang biasa dan mendatar. Oleh itu, peranan dan pengaruh kesusasteraan kanak-kanak dalam masyarakat tidak boleh diperkecilkan dan perlu diberi perhatian yang sewajarnya (Hadijah Rahmat, 2006:ix). Berdasarkan pandangan ini, dapat disimpulkan bahawa buku kanak-kanak perlu diberi nafas baharu agar terus mendapat minat dalam kalangan kanak-kanak.

RUJUKAN

- Anida Sarudin, Dahlia Janan, Zulkifli Osman dan Ahmad Khair. (2016). Penguasaan Bahasa Melayu Kanak-kanak Prasekolah Berdasarkan Inventori Penilaian Kemahiran Terancang. *International Journal of Language Education and Applied Linguistics (IJLEAL)*, 04, 93-106.
- Anida Binti Sarudin, Dahlia Janan, Zulkifli Osman, dan Ahmad Khair Mohd Noor. (2018). Kefahaman aspek linguistik dalam meneliti perkembangan kognitif kanak-kanak prasekolah, *Jurnal Kajian Linguistik dan Sastera*, Volume 3 (1), 51-67.
- Sarudin, A., Mohamad Redzwan, H. F., Osman, Z., Raja Ma'amor Shah, R. N.F., & Mohd Ariff Albkri, I. S. (2019a). Menangani keaburan kemahiran prosodur dan terminologi awal matematik: Pendekatan leksis berdasarkan teori prosodisemantik. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 16 (2), 255-294.
- Anida Sarudin, Husna Faredza Mohamed Redzwan, Zulkifli Osman and Intan Safinas Mohd Ariff Al-Bakry. (2019). Using the Cognitive Research Trust scale to assess the implementation of the elements of higher-order thinking skills in Malay Language teaching and learning. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, Volume-8, 2S2, 392-398.
- Abdul Halim Ali, (2011) Konsep keindahan dalam kesusasteraan Melayu tradisional. *PENDETA Jurnal Bahasa dan Sastera Melayu*, 2, 99-117.
- Alimah Salam, (2010, September) Memperkasa karya sastera kanak-kanak. *Dewan Sastera*, 39-43.
- Ani Omar, (2017) Cerita kanak-kanak berunsur mitos, legenda dan sejarah membina kecendekiaan murid-murid sekolah dalam hospital. *Journal of Education and Social Sciences*, 7 (1), 300-306.
- Arba'ie Sujud, Nurul Azimah Abdull Sedik, Nik Rafidah Nik Muhamad Affendi & Intan Zahariah Gaisun, (2014) Ekspresi emosi melalui bahan bacaan sastera kanak-kanak. *Jurnal Melayu*, 13, 72-84.
- Bekkedal, T.K., (1973) Content analysis of children's books. *Library Trends*, 22 (2), 109-126.

- Booyeun Lim, (2004) Aesthetic discourses in early childhood settings: Dewey, Steiner, and Vygotsky. *Early Child Development and Care*, 174 (5), 473–486.
- Bruce, T. (2012). *Early childhood education*. United Kingdom: Hachette.
- Burhan Nurgiyantoro, (2005) Tahapan perkembangan anak dan pemilihan bacaan sastra anak. *Cakrawala Pendidikan*, xxiv (2), 197-216.
- Chew Fong Peng, Mahzan Arshad, Zahari Ishak & Loh Sau Cheong, (2013) Pendidikan kesusasteraan awal kanak-kanak: Isu dan masalah, *Majalah Pendidikan*, 3 (1), 77-89.
- Erkan Çer, (2016) Preparing books for children from birth to age six: The approach of appropriateness for the child. *Journal of Education and Practice*, 7, (6), 78-99.
- Farra Humairah Mohd & Nik Rafidah Nik Muhamad Affendi, (2016) Pemikiran kerohanian dalam cerpen kanak-kanak pilihan mutakhir dan kesan positif kepada kanak-kanak. *PENDETA Jurnal Bahasa dan Sastera Melayu*, 7, 35-51.
- Hadijah Rahmat. (2006). *Peranan dan perkembangan sastera kanak-kanak*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Husna Faredza Mohamed Redzwan, Anida Sarudin, Khairul Azam Bahari (2018). Upaya Berbahasa Melayu Tinggi dan Berbudaya (BMTB) dari sudut morfo-fonetik dan sosiolinguistik dalam kalangan guru pelatih. *Journal of Humanities, Language, Culture & Business Journal*. 2(8), 153-161.
- Maisurah Ahmad. (2008). *Eksplorasi watak & perwatakan dalam cerita binatang*. Universiti Pertanian Malaysia: Serdang.
- Mana Sikana. (2013). *Berdiri di akar diri*. Kuala Lumpur: Institut Terjemahan & Buku Malaysia.
- Mei-Ju Chou & Jui-Ching Cheng, (2015) Parent-child aesthetic shared reading with young children. *Universal Journal of Educational Research*, 3, (11), 871-876.
- Mirjana Stacic, (2014) The specifics of children’s literature in the context of genre classification. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (19), 243-251.
- Mohd. Sidin Ahmad Ishak. (2008). *Buku kanak-kanak di Malaysia: sebagai warisan hasil seni*. Kuala Lumpur: Perpustakaan Negara Malaysia.
- Mohd. Sidin Ahmad Ishak. (2005). *Perkembangan sastera kanak-kanak di Malaysia*. Kuala Lumpur: Perpustakaan Negara Malaysia.
- Molina. (1984). Apakah sastera kanak-kanak? Khususnya buku bergambar. Dalam Othman Puteh & Abdul Ahmad, *Sekitar sastera kanak-kanak dan remaja* (hlm.1-15). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Nikoloeva. (2005). *Aesthetic approaches to children’s literature*. United State of America: The Scarecrow Press, Inc.
- Norhidayu Kassim. (2011). *Persepsi kanak-kanak terhadap watak dan perwatakan tokoh dalam karya sastera kanak-kanak berunsur sejarah*. Universiti Putra Malaysia, Serdang.
- Norismayati Aida Idris, Anida Sarudin, Mohd. Rashid Md. Idris (2013). Amalan guru dan penguasaan ilmu linguistik dalam kalangan guru Bahasa Melayu di Perak. *Jurnal Pendeta*, Volum 4, 2013, 116-141.
- Peter Hunt. (1999). Introduction: The world of children’s literature studies. Dalam Peter Hunt, *Understanding children’s literature* (hlm.1-14). London: Routledge.
- Sarudin, A., Raja Ma’amor Syah, R. N. F. A., Mohamed Redzwan, H. F., Osman, Z., Othman, W. M., Mohd Ariff Albakri, I. S. (2019b). Lexical approach: Overcoming vague skills procedure and early Mathematical terminology based on the prosodic semantic theory. *Journal of Mechanics of Continua and Mathematical Sciences*, 14(3), 94-111.
- Stood-Hill, B.D & Amspaugh-Corson, L, B. (2009). *Children’s literature: Discovery for a lifetime*. Boston : Pearson.
- Sulaiman Masri. (1984). Penulisan bahan bacaan kanak-kanak. Dalam Othman Puteh & Abdul Ahmad, *Sekitar sastera kanak-kanak dan remaja*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Tinmannsvik, L, (2009) Children and aesthetics: Exploring toddlers’s aesthetic experience of everyday products. *Int.J. Product Development*, 9 (4), 370-388.
- Umar Junus. (2010) *Gaya bahasa sastera Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zainiah Mohamed Isa, (2009) Pemilihan buku bacaan bahasa Melayu yang sesuai untuk kanak-kanak di Malaysia. *Jurnal Bitara*, 2, 45-57.
- Zulkifli Osman, Anida Sarudin, Dahlia Janan, Ani Omar (2019). The teaching of Malay essay writing based on an authentic Approach. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*. 8 (7S2), 175-181.